

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF JOSEPH R. MICALLEF
ONOR. IMĦALLEF TONIO MALLIA**

Seduta ta' nhar l-Erbgħa, 31 ta' Mejju, 2023.

Numru 28

Rikors numru 1017/14/1 LM

GO p.l.c. (C 22334)

v.

Schembri Angelo u Enemalta p.l.c. (C65836)

Il-Qorti:

1. Dan huwa appell tal-konvenut Angelo Schembri u appell inċidentali tal-attriċi GO p.l.c. (minn hawn 'il quddiem imsejħa bħala l-'GO'), minn sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili mogħtija fil-21 ta' Frar 2018, u li fiha dik il-Qorti laqgħet parzjalment it-talbiet tal-GO u dan billi sabet lill-konvenut Angelo Schembri unikament responsabbli għall-ħsarat imġarrba mill-kumpanija attriċi. B'dik is-sentenza, Schembri ġie

kkundannat iħallas lil GO s-somma ta' €16,056.26 bħala danni, u dan bl-imgħax mill-4 ta' Frar 2014, flimkien mal-ispejjeż kollha mitluba minn GO, għajr dawk tal-konvenuta Enemalta p.l.c., li skont l-Ewwel Qorti għandhom jiġu mħallsa minn GO stess. Fil-qosor, il-fatti li wasslu għal dawn il-proċeduri huma dawn li ġejjin;

2. B'rikors maħluf tat-13 ta' Novembru 2014, Simone Wightman, f'isem il-GO stqarret li nhar it-23 ta' Novembru 2012, u/jew fil-ġranet ta' qabel, il-konvenut Schembri wettaq xogħlijiet ta' natura infrastrutturali fuq inkarigu tal-kumpanija Enemalta. Tilmenta li dawn ix-xogħlijiet ma twettqux skont ma jitolbu s-sengħa u l-arti u bi ksur tal-liġijiet applikabbli fis-seħħ, u tgħid li konsegwenza ta' hekk, il-GO spiċċat biex batiet ħsara fl-infrastruttura tagħha fl-ammont ta' sittax-il elf u sitta u ħamsin ewro, u sitta u għoxrin ċenteżmu (€16,056.26). Tgħid li għalkemm il-konvenuti ġew mitluba sabiex iħallsu dawn id-danni permezz ta' ittra uffiċjali datata 28 ta' Jannar, 2014, dawn baqgħu m'għamlu xejn minn dak mitlub u minħabba f'hekk kellha tressaq din il-kawża;

3. Fuq is-saħħa tal-premessi li għadhom kif qed jiġu msemmija, il-GO talbet lill-Qorti sabiex:

“A. Tiddikjara lill-konvenuti responsabbli in solidum tal-ħsarat ikkawżati lill-infrastruttura tas-soċjetà rikorrenti kif aktar 'il fuq spjegat; u

B. Tikkundannahom in solidum sabiex iħallsu lis-soċjetà rikorrenti d-danni fis-somma ta' sittax-il elf u sitta u ħamsin Euro u sitta u għoxrin ċenteżmu (€16,056.26) in konnessjoni mal-ħsarat fuq ċitati;

Bl-ispejjeż, inkluzi dawk tal-preżenti, dawk tat-taxxa fuq id-drittijiet professjonali, u tal-ittra uffiċjali bir-riferenza 265/14 u bl-imgħaxxijiet dekorribli mit-28 ta' Jannar, 2014, data tal-imsemmija ittra uffiċjali 265/14, kontra l-konvenuti li minn issa huma ngunti għas-subizzjoni".

4. B'risposta maħlufa tad-9 ta' Dicembru 2014, l-Enemalta laqgħet għall-pretensjonijiet ta' GO billi niżżlet għadd ta' eċċezzjonijiet li fihom qalet li hija ma kellha x'taħti xejn għad-danni mgarrba mill-GO u dan għaliex dawn ġew ikkawżati tort ta' Schembri li wettaq ix-xogħlijiet. Fost l-oħrajn, l-Enemalta qalet ukoll li hija *"bl-ebda mod qatt ma hi responsabbli għall-esekuzzjoni jew sorveljanza għax-xogħlijiet ikkummissjonati minnha"*, u minħabba f'hekk ċaħdet li b'xi mod jew ieħor setgħet ikkontribwiet għall-ħsara mgarrba minn GO. L-Enemalta għalqet billi qalet li t-talbiet tal-GO, sakemm huma diretti kontriha, għandhom jiġu miċħuda għalkollox;

5. Il-konvenut l-ieħor Angelo Schembri wieġeb ukoll għal din il-kawża, u bħall-Enemalta tenna li ma kellu l-ebda responsabbiltà għal dak li ġara u b'hekk m'għandu jagħmel tajjeb għall-ebda danni. Bla ħsara għal din l-eċċezzjoni, Schembri qal ukoll li f'kull każ, il-pretensjonijiet tal-GO huma eżagerati u jmorru kontra l-prinċipju li d-danneġjat għandu l-obbligu li jnaqqas kemm jista' jkun id-danni u mhux iżidhom;

6. B'sentenza mogħtija fil-21 ta' Frar, 2018, il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili qatgħet din it-tilwima bil-mod li ġej:

“1. Tilqa’ parzjalment l-ewwel talba tas-soċjetà attriċi billi tiddikjara lill-konvenut Angelo Schembri unikament responsabbli tal-ħsarat ikkawżati lill-infrastruttura tas-soċjetà attriċi kif spjegat aktar ‘il fuq;

2. Tilqa’ parzjalment it-tieni talba tas-soċjetà attriċi billi tikkundanna lill-konvenut Angelo Schembri jħallas id-danni lis-soċjetà attriċi GO p.l.c. fis-somma ta’ sittax-il elf u sitta u ħamsin Euro u sitta u għoxrin ċenteżmu (€16,056.26) in konnessjoni mal-ħsarat fuq ċitati.

Bl-ispejjeż, inkluż dawk tal-ittra uffiċjali bir-riferenza 265/14 u bl-imgħax mid-data tan-notifika tal-istess ittra uffiċjali fl-4 ta’ Frar, 2014 kontra l-konvenut Angelo Schembri, ħlief għall-ispejjeż tas-soċjetà konvenuta, Enemalta p.l.c., li jibqgħu a kariku tas-soċjetà attriċi GO p.l.c.”;

7. Jidher li din is-sentenza ma niżlet xejn tajjeb mal-konvenut Angelo Schembri u b’rikors tal-appell tad-9 ta’ Marzu 2018 huwa ressaq għadd ta’ aggravji li fuq is-saħħa tagħhom qed jitlob lil din il-Qorti sabiex:

“i. Tirrevoka s-sentenza mogħtija mill-Prim’Awla tal-Qorti Ċivili fil-5 ta’ Diċembru, 2017, fl-ismijiet fuq premissi u tiċħad it-talbiet tas-soċjetà rikorrenti appellata filwaqt li tilqa’ l-eċċezzjonijiet tal-intimat appellant Angelo Schembri; (sic)

ii. Sussidjarjament, f’każ li ma tiġix akkolta l-ewwel talba, tvarja l-istess sentenza f’dik il-parti fejn tikkonċerna lill-appellant odjern Angelo Schembri billi tiddikjara illi dan ma kienx responsabbli għall-incident u għad-danni konsegwenzjali sofferti mis-soċjetà rikorrenti appellata u għalhekk tilliberah mill-osservanza tal-ġudizzju;

iii. Sussidjarjament, f’każ li lanqas ma tiġi akkolta t-tieni talba, jekk din l-Onorabbli Qorti jidhrilha li hemm xi responsabilità da parti tal-appellant odjern Angelo Schembri, tikkwantifika l-proporzjon ta’ tali responsabilità u tikkundannah biex iħallas lis-soċjetà rikorrenti appellata somma proporzjonali għar-responsabilità kif kwantifikata u mhux tikkundannah biex iħallas id-danni kollha reklamati mis-soċjetà rikorrenti;

iv. Sussidjarjament, f’kull każ, jekk din l-Onorabbli Qorti jogħgobha ma takkoljix it-talbiet li qiegħdin isiru għar-revoka tas-sentenza mogħtija mill-Ewwel Qorti jew għar-riforma tal-imsemmija sentenza billi tillibera lill-appellant odjern minn kull responsabilità għall-incident u għad-danni konsegwenzjali, is-sentenza mogħtija mill-Ewwel Qorti tiġi riformata fil-kap tal-likwidazzjoni tad-danni billi jiġi likwidat ammont inferjuri għal dak likwidat mill-Ewwel Qorti u fil-kap tal-ispejjeż billi jiġu in parte allokatu wkoll lis-soċjetà rikorrenti Go p.l.c.,

Bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-istess soċjetà rikorrenti jew kif jogħgobha tordna din il-wisq Onorabbli Qorti”.

8. Il-konvenuta Enemalta wieġbet għall-appell ta' Schembri permezz ta' risposta li giet imdañhla fit-3 ta' April 2018, u għar-raġunijiet hemmhekk mogħtija minnha, ikkonkludiet li: *“dan l-appell interpost mill-appellant Schembri għandu jigi miċħud fl-intier tiegħu minn din l-Onorabbli Qorti, bl-ispejjeż kontra tiegħu kemm dawk ta' dawn il-proċeduri, u kif ukoll dawk tal-prim istanza li huma speċifikament dovuti mill-appellant skont is-sentenza li ngħatat mill-Prim Awla, Qorti Ċivili”;*

9. Il-kumpanija GO wieġbet ukoll bil-miktub għall-appell ta' Schembri u filwaqt li talbet lil din il-Qorti sabiex tiċħdu fuq is-saħħa tar-raġunijiet mogħtija minnha fir-risposta tas-27 ta' Marzu 2018, l-istess GO użat l-appell ewlieni biex ressqet ukoll appell inċidentali. Fl-appell inċidentali, il-GO qed targumenta li l-Ewwel Qorti kellha ssib lill-Enemalta responsabbli b'mod solidali ma' Schembri u minħabba f'hekk qed titlob lil din il-Qorti sabiex:

“i. tvarja s-sentenza appellata fis-sens illi ssib li s-soċjetà Enemalta p.l.c responsabbli, in solidum ma' Angelo Schembri, għall-ħsarat ikkawżati lill-infrastruttura tas-soċjetà esponenti;

ii. tikkundanna lill-istess soċjetà Enemalta p.l.c, in solidum ma' Angelo Schembri, sabiex tħallasha s-somma ta' sittax-il elf u sitta u ħamsin Ewro u sitta u għoxrin ċenteżmu (€16,056.26) bl-imgħax u bl-ispejjeż inklużi ta' dan l-appell

iii. tikkonferma l-bqija tas-sentenza appellata”.

10. L-Enemalta laqgħet għall-appell inċidentali tal-GO billi fit-tweġiba mdañħla minnha fit-23 ta' April 2018, fost l-oħrajn, argumentat li l-Ewwel Qorti għamlet interpretazzjoni tajba tal-fatti u tal-prinċipji legali hekk kif applikabbli għal din ix-xorta ta' tilwima u minħabba f'hekk ma hemm l-ebda raġuni tajba għalfejn għandu jiġi mittiefes l-apprezzament magħmul minn dik il-Qorti. Kemm minħabba f'hekk, kif ukoll fuq is-saħħa tal-bqija tar-raġunijiet mogħtija minnha f'dik ir-risposta, l-Enemalta talbet lil din il-Qorti sabiex lanqas ma tilqa' l-appell inċidentali u tikkonferma s-sentenza appellata;

11. Min-naħa l-oħra, Angelo Schembri ma dañħal l-ebda tweġiba bil-miktub għall-appell inċidentali tal-GO, u dan minkejja li l-istess konvenut ġie notifikat b'dak l-appell fid-29 ta' Marzu 2018;

12. L-avukati tal-partijiet ressqu wkoll diversi sottomissjonijiet bil-fomm waqt l-udjenza li nżammet quddiem din il-Qorti fl-10 ta' Jannar 2023, u wara li qieset dan kollu u rat l-atti kollha tal-kawża, din il-Qorti issa tinsab f'pożizzjoni biex tgħaddi għas-sentenza;

Ikkonsidrat:

13. B'dawn il-proċeduri, il-kumpanija GO qiegħda tfittex lil Angelo Schembri u lill-Enemalta p.l.c. għall-ħsarat li ġew imġarrba fl-infrastruttura

tagħha li tinsab taħt wiċċ Triq Ħal Mula ġewwa Ғaż-Ғebbuġ, u dan wara li Angelo Schembri ħaffer toqba f'dik it-triq, fuq inkarigu mogħti lilu mill-Enemalta sabiex iwaħħal arblu. Filwaqt li ma jidhirx li hemm kontestazzjoni li l-ħsara fl-infrastruttura tal-GO ġrat hekk kif Angelo Schembri kien qed iħaffer toqba fi Triq Ħal Mula u dan fil-vesti tiegħu bħala kuntrattur tal-Enemalta, il-kwistjoni kollha hija: (i) dwar min għandu jwieġeb għal din il-ħsara li ġrat u (ii) jekk it-tali ħsara hijiex tassew fl-ammont ta' €16,056.26, hekk kif pretiż mill-GO;

14. Peress li l-konvenut Angelo Schembri għadu qed jinsisti li m'għandu x'jaħti xejn għall-ħsara mġarrba minn GO, kif ukoll li l-istess danni mfittxija minn GO huma eċċessivi, fl-appell ewlieni huwa qed jikkritika s-sentenza tal-Ewwel Qorti fuq is-saħħa ta' seba' aggravji li fil-qosor jistgħu jingabru f'dan li ġej:

a Li ma kellux jinstab responsabbli għall-ħsarat imġarrba minn GO u minħabba f'hekk l-Ewwel Qorti kellha tilliberah mill-ħarsien tal-ġudizzju minflok ma tordnalu jagħmel tajjeb għal dawk il-ħsarat;

b Li mill-provi jirriżulta li l-ħsarat li ġraw kienu kaġun dirett tan-nuqqasijiet tal-GO stess;

c Li l-Ewwel Qorti naqset milli tqis sew il-fatt li huwa kien qed jaġixxi fuq struzzjonijiet tal-Enemalta u li huwa ħaffer fil-post preċiżament indikat mill-Enemalta;

d Li l-Ewwel Qorti interpretat u applikat il-kundizzjonijiet tat-*tender* li bih kien inkarigat mill-Enemalta b'mod żbaljat u li f'kull każ huwa ma kellux jinstab unikament responsabbli għall-ħsarat;

e Li s-sentenza tal-Ewwel Qorti hija '*extra petita*';

f Li l-Ewwel Qorti żbaljat meta llikwidat id-danni fl-ammont mitlub minn GO; u

g Li l-Ewwel Qorti żbaljat ukoll fid-deċiżjoni tagħha rigward il-kap tal-ispejjeż;

15. Min-naħa l-oħra, fl-appell incidentali, il-kumpanija GO qed tressaq aggravju wieħed biss li jikkonsisti fl-argument li l-Ewwel Qorti kellha ssib lill-konvenuta Enemalta responabbli għall-ħsarat li ġraw u dan solidament flimkien ma' Schembri;

16. Minħabba n-natura tal-aggravji li għadhom kif issemmwew, din il-Qorti tqis li jkun ta' utilità akbar billi tibda biex tqis **it-tieni aggravju tal-**

appell ewlieni u dan għaliex jekk jirriżulta li l-appellant għandu raġun, allura l-azzjoni tal-GO tiegħi hawn.

17. Fit-tieni aggravju tal-appell ewlieni, Schembri qiegħed jargumenta li l-Ewwel Qorti kellha biżżejjed evidenza fl-atti biex jirriżultalha *“lil’hinn minn kull dubju”* li kienu propju n-nuqqasijiet min-naħa tal-GO li wasslu għall-ħsarat li garrbet hija stess. Schembri jsejjes dan l-aggravju fuq żewġ argumenti prinċipali. Fl-ewwel argument, Schembri jirreferi għall-marki bil-kulur aħdar li kien hemm fi Triq Ħal Mula fil-ġurnata tal-inċident u li skontu saru mill-GO bl-għan li tindika minn fejn kienet għaddejja l-infrastruttura tagħha. F’dan ir-rigward, Schembri jilmenta li l-GO żgwidatu u dan għaliex għalkemm qagħad attent billi haffer f’distanza xierqa mill-marki l-ħodor, huwa xorta waħda spiċċa biex laqat l-infrastruttura tal-GO. B’rabta ma’ dan, Schembri jagħti wkoll għadd ta’ raġunijiet għalfejn fil-fehma tiegħu l-Ewwel Qorti żbaljat kemm meta qieset li *“l-asserzjoni tal-konvenut li s-soċjetà attriċi kienet għamlet marki bl-aħdar żbaljati ma gietx ippruvata”*, kif ukoll meta dik il-Qorti kkonkludiet li *“ma tressqu l-ebda provi mill-konvenuti illi s-soċjetà attriċi setgħet b’xi mod żgwidat lill-kuntrattur”*. Raġuni oħra li skont Schembri kellha tkun biżżejjed sabiex l-Ewwel Qorti tikkonkludi li l-inċident seħħ kollu tort tan-nuqqasijiet tal-GO huwa li mill-provi rriżulta li l-GO ma wżatx *‘tape’* appożitu li jitwaħħal minn diversi entitajiet pubbliċi u privati fuq infrastruttura li tkun mirduma taħt l-art, u dan sabiex dik l-infrastruttura tkun faċilment identifikabbli minn strumenti

bħal *'metal detectors'*. Ifakkar li l-infrastruttura tal-GO kienet għaddejja minn *'duct routes'* tal-plastik, u jargumenta li kien minħabba n-nuqqas ta' użu ta' dan it-*'tape'* min-naħa tal-GO li l-*'metal detector'* tiegħu ma qabadx lill-infrastruttura tal-GO. Jagħlaq imbagħad billi jirreferi għal xi każistika dwar in-negliġenza kontributorja, u jsostni li l-Ewwel Qorti kellha ssib li l-ħsarat graw propju minħabba n-nuqqasijiet ta' GO stess;

18. Wara li għarblet sewwa l-argumenti tal-partijiet fid-dawl tal-provi kollha li hemm fl-atti, din il-Qorti tqis li l-Ewwel Qorti għamlet sewwa li ma attribwiet l-ebda responsabbiltà lill-GO;

19. Sa fejn għandu x'jaqsam mal-argumenti marbuta mal-marki ta' lewn ħadrani, din il-Qorti hija tal-fehma li għalkemm l-appellant għandu raġun meta jgħid li mill-provi jirriżulta li l-GO tuża l-kulur ta' lewn ħadrani biex tagħmel il-marki fit-toroq, min-naħa l-oħra l-appellant mhuwiex siewi meta jippretendi li l-Ewwel Qorti kellha ta' bilfors tasal għall-konklużjoni li dawk il-marki saru mill-GO b'mod żbaljat. Mingħajr ma hemm għalfejn jingħad, għaladarba li Schembri kien qed jallega li dawk il-marki saru mill-GO u dan bl-intiża li jindikaw minn fejn kienet għaddejja l-infrastruttura sotterranja tagħha, allura Schembri kien fid-dmir li jressaq provi tajba biżżejjed sabiex jipprova dawk il-fatti li qed jinsisti b'saħħa fuqhom fuq is-sottomissjonijiet.¹ Minn stħarriġ tal-atti ma jirriżultax li Schembri għamel

¹ Artikolu 562 tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta.

hekk, u minflok jirriżulta li l-argumenti ta' Schembri huma msejsa fuq assunzjonijiet mingħajr l-ebda fatti konkreti. Kemm hu hekk, Schembri stess ammetta li lanqas hu stess ma kien jaf min kien għamel dawk is-sinjali ta' lewn ħadrani, u li huwa kien mexa fuq l-assunzjoni li dawk is-sinjali kienu saru mill-ħaddiema tal-GO biex jindikaw minn fejn kienet għaddeja l-infrastruttura tagħhom u dan wara talba li saritilhom mill-Kunsill Lokali li kien allegatament qed jagħmel xi xogħlijiet f'dik it-triq.² Fid-dawl ta' dan, il-Qorti ma tistax għalhekk ma taqbilx mal-Ewwel Qorti li l-asserzjoni ta' Schembri li l-GO kienet għamlet marki ta' lewn ħadrani li kienu żbaljati ma ġietx ippruvata. Ma' dan, il-Qorti żżid tgħid li jekk l-appellant tassew ġie żgwidat b'dawk il-marki, allura dan mhuwa tort ta' ħadd ħlief tiegħu stess li għażel li jaħdem fuq assunzjoni mingħajr ma vverifika min kien tassew dak li għamel dawk is-sinjali l-ħodor, u x'kien l-iskop ta' dawk l-istess sinjali;

20. Il-Qorti lanqas ma taqbel mal-appellant li l-Ewwel Qorti kellha b'xi mod jew ieħor issib lill-GO responsabbli għaliex ma waħħlitx *'tape'* appożitu mal-infrastruttura tagħha. Fil-fehma tal-Qorti, l-argumenti kollha tal-appellant sa fejn għandhom x'jaqsmu ma' dan, huma msejsa fuq il-premessa li jekk *'cable'* tal-metall ikun għaddej minn ġo *'duct'* tal-plastik, allura dak il-*'cable'* ma jkunx jista' jiġi identifikat minn apparat bħal *'metal detector'* u dan għaliex ikun mgħotti. Apparti li fil-fehma tal-Qorti din it-

² Ara traskrizzjoni tal-kontroeżami ta' Angelo Schembri tas-seduta tat-2 ta' Mejju 2017, fol. 329 u 331.

teorija ma tregix għaliex li kieku kien hekk, allura kwalunkwe 'cable' tal-metall li jkun mgħotti b'xi materjal ma jkunx jista' jinqara minn apparat bħal 'metal detector'. F'kull każ, l-appellant kellu jsostni din il-premessa bi provi xierqa bħal pereżempju bil-mezz ta' xhieda tekniċi. Filwaqt li l-appellant naqas milli jsostni t-teżi tiegħu bl-evidenza, min-naħa l-oħra r-rappreżentanti tekniċi tal-GO rribattew li f'dan il-każ, it-'tape' msemmi mill-appellant ma kienx meħtieġ.³ L-istess rappreżentanti spjegaw li l-'cable' milqut kien wieħed tar-ram u minħabba f'hekk dan kellu 'jinqabad' faċilment bl-użu ta' apparat appożitu, u dan irrispettivament minn jekk kienx għaddej minn 'duct route' tal-plastik jew le.⁴ Fiċ-ċirkustanzi, il-Qorti tqis li l-ispejgazzjoni mogħtija fuq għurament mir-rappreżentanti tekniċi tal-GO bħala raġonevoli, u b'hekk it-tieni aggravju qiegħed jiġi miċħud għalkollox;

21. Ikkonfermat li l-kumpanija attriċi m'għandhiex twieġeb għall-ħsara li garrbet, jeħtieġ issa li jiġi trattat l-**ewwel aggravju tal-appell prinċipali** biex b'hekk il-Qorti tkun tista' tistħarreg jekk l-appellant Schembri għandux tassew raġun meta jargumenta li l-Ewwel Qorti ma kellhiex issibu responsabbli għal dak li ġara;

³ Ara traskrizzjoni tal-kontroeżami ta' Joseph Farrugia ('*Technical Executive*' tal-GO), li sar waqt is-seduta tad-29 ta' Novembru 2016, u b'mod partikolari fol. 236 -237 u fol. 247-248. Ara wkoll it-traskrizzjoni tal-kontroeżami ta' Edward Haber ('*Principal Technical Officer*' tal-GO), li sar ukoll waqt is-seduta tad-29 ta' Novembru 2016, u partikolarment fol. 261 u 262.

⁴ Id.

22. F'dan l-aggravju, Schembri qiegħed jilmenta li l-Ewwel Qorti għażlet li ssejjes il-ġudizzju tagħha fuq numru ta' assunzjonijiet li ma jirriżultawx mill-evidenza. Jirreferi b'mod partikolari għall-konklużjoni tal-Ewwel Qorti li “[b]il-mod kif ikkonduċa x-xogħol li ġie inkarigat jagħmel, il-konvenut Angelo Schembri wera traskuraġni grossolana u nuqqas ta' *diligenza*”, u jilmenta li din il-konklużjoni mhux biss tinjora l-aġir tiegħu, iżda wkoll ma ssib l-ebda konfort fil-provi. Jgħid li l-Ewwel Qorti mhux biss ma kkonsidratx li huwa ma kellu l-ebda diskrezzjoni fejn iwaħħal l-arblu u ħaffer it-toqba fil-post indikat lilu b'mod preċiż mill-Enemalta, iżda wkoll li dik il-Qorti lanqas qieset il-fatt li huwa ħa diversi prekawzjonijiet biex jevita li ssir xi tip ta' ħsara. Isemmi li fost l-oħrajn li huwa għamel 'il-verifiċi kollha' billi uża '*metal detector*' biex jiżgura li ma kien hemm l-ebda infrastruttura fil-post fejn kien ser iħaffer u kien biss wara li għamel hekk u żamm distanza ta' metru 'l bogħod mis-sinjali l-ħodor li qabad u beda jħaffer. Fid-dawl ta' dan jargumenta li l-Ewwel Qorti ma setgħetx ma tasalx għall-konklużjoni li huwa ħa kull prekawzjoni mistennija minnu sabiex jipprevjeni l-ħsara u b'hekk ma kellux jinstab responsabbli għall-ħsarat imġarrba mill-GO;

23. Kuntrarjament għal dak li qed jargumenta l-appellant Schembri, minn ri-eżami tal-provi din il-Qorti jirriżultalha li l-Ewwel Qorti kienet altru milli ġustifikata meta qieset li l-appellant wettaq l-inkarigu tiegħu “*bi traskuraġni grossolana u nuqqas ta' diligenza*”!

24. Fl-ewwel lok, u sa fejn l-appellant jerga' jipprova jfarfar ir-responsabbiltà minn fuq spallejh billi jirreferi għall-argument li kienet il-GO stess li naqset milli tindika b'mod preċiż minn fejn kienet għaddejja l-infrastruttura tagħha, din il-Qorti diġà sabet li dan l-ilment mhuwiex siewi u filwaqt li ssir referenza għal dak li għadu kif jintqal f'paragrafu 19 ta' din is-sentenza, iżżid tgħid li f'kull każ Schembri kellu l-ewwel u qabel kollox jassigura li kellu f'idejh l-informazzjoni kollha dwar minn fejn kienet għaddejja l-infrastruttura fi Triq Ħal Mula, u dan qabel ma beda jħaffer sabiex iqiegħed l-arblu fil-post indikat lilu mill-Enemalta. Apparti li dan l-obbligu kien wieħed kuntrattwali *vis-a-vis* ir-relazzjoni interna tiegħu mal-Enemalta,⁵ l-istess obbligu kien ukoll fil-konfront ta' kulħadd, inkluż tal-GO, u dan abbażi tad-dmir li jwettaq ħidmietu bi prudenza, b'diliġenza u attenzjoni bħala missier tajjeb tal-familja u dan propju sabiex kemm jista' jkun ma jikkawża l-ebda ħsara lil ħadd;

25. Tul l-aħħar tletin sena kien hemm bosta tilwimiet ta' din ix-xorta li spiċċaw f'hoġor il-Qrati u Tribunali lokali, u dan wara li appaltatur ikun ikkawża ħsarat lill-*'cables'* jew infrastruttura oħra li tkun mirduma taħt jew viċin wiċċ it-triq. Minn analiżi ta' din is-sensiela ta' każijiet jirriżulta li l-Qrati u Tribunal Lokali kienu konsistenti fid-deċiżjonijiet tagħhom u dejjem

⁵ Fi klawsole 2(b) ta' Volum III tad-dokument tas-sejha għall-offerti tal-Enemalta intitolat bħala *'Technical Specifications'*, hemm imniżżel li: *"The contractor shall ensure that he has all the necessary information regarding any services which might be located in/near, the areas to be excavated. It will be assumed that no excavation can be done before the exact location of services pertaining to Government, Parastatal or private entities is carried out..."*

tennew li qabel ma' jibda xi xogħol, l-appaltatur għandu l-ewwel u qabel kollox jiżgura li jkollu f'idejh kull informazzjoni meħtieġa biex b'hekk jidentifika bi preċiżjoni l-lok minn fejn tkun għaddejja l-infrastruttura ta' taħt l-art.⁶ Pereżempju, fis-sentenza fl-ismijiet ta' **Maltacom p.l.c illum GO p.l.c. v. Nicholas Grech**, ikkonfermata minn dik il-Qorti fis-26 ta' Marzu 2010, intqal hekk:

“Fil-każ in eżami l-konvenut kellu obbligu li qabel jibda x-xogħol mogħti jiżgura li ma kienux għaddejin servizzi (kif dejjem ikun hemm fit-triqat – tal-ilma, cables, elettriku, etc., (ara fol. 101) – fis-sit in kwistjoni. Hu kellu jaġixxi bi prudenza, diliġenza u attenzjoni ta' missier tajjeb ta' familja u jitlob l-informazzjoni u l-assistenza neċessarja biex ikun jista' jaħdem bla perikolu għalih u bla ma kkawża ħsara lill-terzi. Hu setgħa jipprevedi li jekk jiftaħ it-triq (il-konvenut fil-fatt niżel seba' pulzieri taħt wiċċ it-triq) hu jista' jikkawża ħsara lis-servizzi li jkun għaddejin minn hemm, ikunu fejn ikunu. Dan ma kienx xi każ fortwitu jew rizzultat ta' forza maġġuri, lanqas ma kienet xi possibilita` remota jew inverosimili li jsib servizzi taħt il-wiċċ tat-triq”.

26. Marbut sfiq ma' dak li għadu kif jingħad, f'dan il-każ, minkejja li kellu jkun prevedibbli għal Schembri li x-xogħlijiet tiegħu setgħu jikkawżaw ħsara kbira lill-infrastruttura ta' terzi, u dan aktar u aktar meta fil-passat diġà kellu inċident simili meta qagħad biss fuq il-*'metal detector'*,⁷ Schembri għażel li jagħlaq għajjn waħda u jibda jħaffer qabel biss aċċerta ruħu minn fejn kienet għaddejja bl-eżatt l-infrastruttura tal-entitajiet

⁶ Ara fost l-oħrajn is-sentenzi fl-ismijiet ta': (i) **Anthony Ventura għan-nom u in rappreżentanza tal-Korporazzjoni Enemalta v. Raymond Galea et.**, deċiża mill-Qorti tal-Appell (Inferjuri) fil-31 ta' Lulju 1996; (ii) **Maltacom p.l.c. v. Angelo Schembri**, deċiża mill-Qorti tal-Appell (Inferjuri) fis-16 ta' Diċembru 2002 (App. Civ. Nru. 1575/1998/1PS); **Maltacom p.l.c. v. Carmel Vella Limited**, deċiża mill-Qorti tal-Appell (Inferjuri) fis-7 ta' Mejju 2004 (App. Civ. Nru. 1132/2000/1PS); (iv) **ST Micro Electronics (Malta) Ltd v. Malta International Airport p.l.c** deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-26 ta' Ottubru 2004 (Ċit. Nru. 2193/1997GCD) (mhux appellata); (v) **Maltacom p.l.c. v. Alex Sciortino**, deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-7 ta' Marzu 2008 (Ċit. Nru. 229/2005TM) (mhux appellata).

⁷ Ara **Maltacom p.l.c. v. Angelo Schembri**, deċiża mill-Qorti tal-Appell (Inferjuri) fis-16 ta' Diċembru 2002 (App. Civ. Nru. 1575/1998/1PS).

konċernati fosthom il-GO. Fil-fehma tal-Qorti, fuq hekk biss, l-appellant Schembri diġà naqas bil-bosta u l-Ewwel Qorti kellha raġun li żżommu responsabbli għall-ħsarat ikkawżati lill-attriċi;

27. Sa fejn imbagħad l-appellant Schembri qed jargumenta li huwa ma jaħti xejn għal dak li ġara peress li huwa ma kellu l-ebda diskrezzjoni fejn iwaħħal l-arblu u b'hekk ħaffer fil-post indikat lilu b'mod preċiż mill-Enemalta, din il-Qorti tagħmel tagħha l-osservazzjoni magħmula mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-sentenza fl-ismijiet ta' **ST Micro Electronics (Malta) Ltd v. Malta International Airport p.l.c. et,**⁸ u li fiha ġie mtenni li kuntrattur: -

“Ma jistax iġħid, kif qal fin-nota ta’ osservazzjonijiet tiegħu, illi kien marbut b’kuntratt li jimxi skond l-istruzzjonijiet li tagħtih l-ewwel konvenuta, għax il-kuntratt bejnu u l-ewwel konvenuta huwa res inter alios acta għall-attriċi. Lanqas ma jista’ jgħid illi ħalla f’idejn l-ewwel konvenuta biex tikseb il-permessi meħtieġa. Ir-responsabbiltà tat-tħaffir taqa’ wkoll fuq il-kuntrattur għax huwa dan illi materjalment jagħmel it-tħaffir, u ma kienx imissu jibda jħaffer qabel ma jara li l-pożizzjoni tal-cable tkun magħrufa sew”. (enfasi miżjuda)

28. B’żieda ma’ dan, il-Qorti taqbel ukoll ma’ dak li qalet il-GO fit-tweġiba tagħha għal dan l-aggravju ta’ Schembri, li f’kull każ, il-kuntrattur huwa *“obligat jirreżisti għal kwalunkwe intromissjoni tal-kommittent”*⁹ u ma jistax jgħid li x-xogħol magħmul minnu ma sarx sewwa għaliex għamlu kif ried il-kommittent. (Ara f’dan is-sens is-sentenza fl-ismijiet ta’ **Direttur Ġenerali tax-Xogħlijiet Pubbliċi v. Charles Azzopardi**, mogħtija mill-

⁸ Deċiża fis-26 ta’ Ottubru, 2004 – Ċit. Nru. 2193/1997GCD (mhux appellata).

⁹ Kollez. Vol. XLII p II p 1003.

Qorti tal-Appell (Superjuri) fid-19 ta' Ġunju, 2006, u l-ġurisprudenza hemmhekk riferuta). Minn dan isegwi li appaltatur b'hal Schembri ma jistax ifarfar ir-responsabbiltà billi jargumenta li huwa wettaq l-inkarigu tiegħu skont l-istruzzjonijiet mogħtija lil mill-konvenuta l-oħra jew inkella li huwa mexa fuq dak li sab;

29. Marbut sfiq ma' dan kollu, il-Qorti hija wkoll tal-fehma li f'kull każ, Schembri kellu wkoll jiżgura li x-xogħlijiet li kien ser iwettaq fi Triq Ħal Mula jkunu koperti bil-permessi meħtieġa skont Regolament 25 tar-'Regolamenti Dwar Toroq Ġodda u Xogħlijiet f'Toroq' (L.S. 499.57), u Regolament 3(2) tar-'Regolamenti Dwar Liċenzji mill-Kunsill Lokali Għall-Ftuħ ta' Wiċċ ta' Triq' (L.S. 441.05). F'dan il-każ, kemm mix-xhieda tas-Segretarja tal-Kunsill Lokali ta' Ħaż-Żebbuġ,¹⁰ kif ukoll mix-xhieda tar-rappreżentant tal-Awtorità għat-Trasport f'Malta,¹¹ irriżulta li l-attività mwettqa minn Schembri ma kinitx koperta b'dawn il-permessi. Fuq kollox, kien l-appellant stess li wkoll ammetta għal aktar minn darba li ma kienx ġab il-permessi.¹² Kif intqal f'bosta sentenzi, fosthom dawk fl-ismijiet ta' **Anthony Ventura noe v. Nazzareno Vassallo et noe** deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-27 ta' Ġunju 2003, kif ukoll fis-sentenza fl-ismijiet ta' **Maltacom p.l.c. illum GO p.l.c. v. Philip Agius & Sons Ltd** deċiża mill-Qorti tal-Appell (Inferjuri) fis-26 ta' Marzu, 2010, in-nuqqas ta'

¹⁰ Ara xhieda ta' Paula Valletta, mogħtija waqt is-seduta tat-30 ta' April 2015, fol. 86.

¹¹ Ara xhieda ta' Nicholas Baldacchino, mogħtija waqt is-seduta tat-30 ta' April 2015, fol. 88.

¹² Ara l-kontroeżamijiet li saru lil Angelo Schembri waqt is-seduti tal-11 ta' Jannar 2016, u t-2 ta' Mejju, 2017, fol. 123 u fol. 326, rispettivament.

permessi huwa fih innifsu nuqqas serju biżżejjed li jwassal għall-ħtija akwiljana. B'mod partikolari, fis-sentenza tal-aħħar, il-Qorti tal-Appell (Inferjuri) qalet hekk:

“Wisq naturalment l-inosservanza ta’ dawn ta’ l-aħhar titqies sufficjenti biex tiddemotra l-ħtija in kwantu, una volta accertat il-kuntrast objettiv bejn il-kondotta u l-obbligu impost minn dawk in-normi u regolamenti, lanqas ikun hemm għalfejn li wiehed jidhol biex jindaga dwar xi allegata negligenza jew l-elementi tal-kolpa għaliex din hi in re ipse. Dan hawnhekk ma huwiex il-kaz għaliex jinsab provat li s-socjeta` appellanti ottemperat ruhha kif imiss ma’ dawk l-istess ligijiet jew regolamenti”;

30. Għadarba li mill-atti jirriżulta li l-ħidma ta’ Schembri wasslet għall-ħsarat ikkawżati lill-attriċi, u bħall-Ewwel Qorti din il-Qorti hija tal-fehma li Schembri ma wettaqx ħidmietu bi prudenza, diliġenza u l-attenzjoni ta’ missier tajjeb tal-familja, allura huwa ta’ bilfors irid iwieġeb għall-ħsarat ikkawżati minnu, u minħabba f’hekk l-ewwel aggravju qiegħed jiġi miċħud għal kollox;

31. **Fit-tielet aggravju tal-appell prinċipali** Schembri jkompli sa ċertu punt jibni fuq l-ewwel aggravju u dan billi jissottometti li l-Ewwel Qorti kellha f’kull każ jirriżultalha li l-Enemalta kellha tiġi attribwita bir-responsabbiltà u d-danni konsegwenzjali kollha minfloku. Bħall-ewwel aggravju, jerga’ jtenni li l-Ewwel Qorti naqset milli tqis sewwa kemm il-fatt li huwa ħaffer fil-post indikat preċiżament mill-inġiniera tal-Enemalta stess, kif ukoll li huwa ma kellu l-ebda diskrezzjoni dwar fejn kellu jħaffer u jwaħħal l-arblu l-ġdid. Jikkontesta li huwa prova jgħib diversi skużi fir-rigward tal-post partikolari fejn ħaffer, u jargumenta li huwa kien

konsistenti u dejjem qal l-istess haġa, u cjoè li huwa haffer fil-post indikat lilu mill-inġiniera tal-Enemalta. Jgħid ukoll li mill-każistika riferuta fis-sentenza appellata, l-Ewwel Qorti kellha propju jirriżultalha li huwa ma kien jahti xejn għal dak li ġara għaliex huwa aġixxa fuq l-ordnijiet mogħtija mill-Enemalta. Jagħlaq imbagħad billi jgħid li kienet l-Enemalta li kellha tiġi attribwita bir-responsabbiltà kollha għall-aċċident u b'hekk għandha tiġi kkundannata li tagħmel tajjeb għad-danni konsegwenzjali;

32. Il-Qorti diġà sabet li Schembri ma jistax jippretendi li m'għandux iwieġeb għall-ħsara kkawżata minnu, u ġaladarba li l-argumenti li ġew miġjuba f'dan l-aggravju huma essenzjalment ripetizzjoni ta' parti mill-ilmenti li diġà ġew ikkonsidrati b'rabta mal-ewwel aggravju, din il-Qorti għal skans ta' ripetizzjoni inutili tagħmel referenza għal dak li diġà qalet f'paragrafi 27 u 28 ta' din is-sentenza. F'dan is-sens, il-Qorti qed tiċhad dan l-aggravju u dan għar-raġunijiet hemmhekk mogħtija;

33. Miċħuda l-ewwel tlett aggravji tal-appell prinċipali, il-Qorti sejra issa tgħaddi biex tqis ir-raba' aggravju tal-appell prinċipali kif ukoll l-aggravju tal-appell inċidentali li minħabba r-rabta ta' bejniethom ser ikunu qed jiġu meqjusa flimkien;

34. Fir-**raba' aggravju tal-appell prinċipali** Schembri jargumenta li l-Ewwel Qorti żbaljat ukoll meta ġiet biex tinterpreta t-'*tender*' li rebaħ

mingħand l-Enemalta. Jgħid li l-Ewwel Qorti ma qisix sew dak li tgħid klawsola 16 tal-kuntratt u jargumenta li minn qari ta' dik il-klawsola kellu jirriżulta li f'dan il-każ, l-Enemalta għażlet li teżegwixxi parti mix-xogħol relatat mat-twañhil tal-arblu direttament hi, u dan billi qabddet lill-impjegati inġiniera tagħha, fl-assenza tiegħu biex jimmarkaw preċiżament fejn kellu jitwañhal l-arblu. Jargumenta li minn dik il-klawsola kuntrattwali jirriżulta li huwa ma kellu l-ebda jedd kuntrattwali li joġġezzjona għal dan u li hu ma kellu l-ebda għażla għajr li jeżegwixxi x-xogħol skont kif dirett mill-Enemalta stess. Jgħid li dan il-punt b'hal donnu 'sfuġġa' lill-Ewwel Qorti u jinsisti li ma kien minnu xejn li huwa pprova jmeri dak li hemm miktub fil-kundizzjonijiet tal-kuntratt. Isemmi wkoll li l-Ewwel Qorti naqset ukoll milli tqis li l-Enemalta ma eżegwixx il-kuntratt li kellha miegħu *'in buona fede'* u dan għaliex l-Enemalta tefgħet fuqu *"obbligi kuntrattwali li kienu impossibbli għalih li jadempixxi, naqset milli tagħmel il-parti tagħha biex tgħinu jonora l-istess, tat lok għal prassi differenti minn dak miftiehem, ikkawżat b'mod dirett l-event dannuż u mbagħad ippretendiet li tiġi meħlusa minn kull responsabbiltà billi tinħeba wara klawżoli legali..."* F'dan ir-rigward ifakkar li fis-sena 2012 ma kinitx għadha dañlet il-prassi li l-kuntrattur seta' japplika direttament mal-GO biex jagħtuh l-informazzjoni dwar is-servizzi li kellha taħt l-art, u l-Ewwel Qorti ma kellhiex għalfejn tqis li din kienet xi asserzjoni vvintata minnu, għaliex tali xhieda baqgħet mhux kontradetta. Barra minn hekk, jirreferi wkoll għall-klawsola ta' eżoneru li hemm fil-kuntratt u appartu li jagħmel referenza

għal xi ġurisprudenza relatata, jargumenta li l-Ewwel Qorti naqset milli tqis li kontraent ma jistax jeżonera ruħu minn kull responsabbiltà li jġib bl-aġir tiegħu stess. Fid-dawl ta' dan, jikkonkludi li f'kull każ, l-Ewwel Qorti ma messha qatt sabitu unikament responsabbli għal dak li ġara;

35. Dwar dan l-aggravju, il-konvenuta Enemalta tirribatti li l-konvenut Schembri qiegħed jinterpreta klawsola 16 tad-dokument tas-sejħa kompletament ta' taħt fuq. Tgħid li dik il-klawsola hija merament deroga minn klawsola 19 tal-istess dokument u m'għandhiex tiġi interpretata bil-mod ta' kif raġunat minn Schembri. Targumenta wkoll li hija ma imponiet l-ebda klawsola fuq Schembri, u li dan kien diġà midhla u komdu b'dawn l-istess kondizzjonijiet qabel ma tefa' l-offerta tiegħu. L-Enemalta tirreferi wkoll għall-klawsola 10 tad-dokument tas-sejħa u targumenta li f'kull każ, ir-responsabbiltà ser taqa' fuq l-appellant u dan fl-isfond kuntrattwali ta' bejniethom. Fl-aħħar nett tirreferi għall-affidavit addizzjonali tal-Inġinier George Portelli u anke għax-xhieda tas-Segretarja tal-Kunsill ta' Haż-Żebbuġ u tgħid li dawn ikkonfermaw kif huwa l-kuntrattur li jagħmel it-talba għall-permessi relattivi;

36. Fl-**appell incidentali**, il-kumpanija attriċi qiegħda wkoll targumenta li l-Ewwel Qorti ma setgħet qatt teħles lill-Enemalta mir-responsabbiltà kollha u tinsisti li din tal-aħħar kellha tinstab solidalment responsabbli flimkien ma' Schembri. Prinċipalment, il-GO qed targumenta li l-

Enemalta għandha tinstab solidament responsabbli għal dak li ġara għaliex hija mhux biss ma ħarsitx l-obbligi direttament imposti fuqha bil-liġi, iżda wkoll għaliex kienet laxka kemm fl-għażla, kif ukoll fil-monitoraġġ tal-operat tal-kuntrattur tagħha;

37. Dwar in-nuqqas ta' viġilanza daparti tal-Enemalta, il-GO targumenta li l-Ewwel Qorti żbaljat meta qieset l-obbligu tal-viġilanza biss mill-perspettiva ta' jekk kienx *"raġonevolment mistenni li filwaqt li tkun qed issir biċċa xogħol żgħira...jkunu prezenti wkoll uffiċjali tas-soċjetà konvenuta"*. F'dan ir-rigward tilmenta li din il-veduta hija restrittiva għaliex limitata biss fuq il-mument tal-eżekuzzjoni tax-xogħlijiet, filwaqt li tħalli barra konsiderazzjonijiet oħra importanti bħal pereżempju l-aspett ta' viġilanza li kellha l-Enemalta qabel mal-kuntrattur minnha nkarigat jattendi fuq il-lant tax-xogħol. Tisottometti li mill-provi jirriżulta li l-Enemalta ma ħadet l-ebda passi sabiex tivverifka l-modalità li biha kien ser jaħdem il-kuntrattur u sabiex tiżgura li tali ħidma ssir skont is-sengħa u l-arti u b'ħarsien tal-liġi. Filwaqt li tirreferi għal xi klawnsoli tal-kuntratt li kien hemm bejn l-Enemalta u Schembri sabiex turi li l-Enemalta kellha ċertu obbligi ta' viġilanza u mhux xejn, il-GO tagħmel ukoll referenza għal xi ġurisprudenza relatata u targumenta li ġaladarba ma sar l-ebda proċess ta' verifika mill-GO, u l-Ewwel Qorti sabet li Schembri ħadem bi *'traskuraġni gorossilana u b'nuqqas ta' diligenza'*, allura dik il-Qorti kellha ssib lill-Enemalta responsabbli wkoll mal-kuntrattur imqabba minnha;

38. Fuq l-istess xejra però mill-att ta' *culpa in eligendo*, il-GO targumenta wkoll li l-Ewwel Qorti żbaljat ukoll meta qieset li l-Enemalta ma kellhiex raġuni għalfejn tqis li Schembri ma kienx persuna ta' ħila f'xogħlu. Dwar dan tirreferi għad-deċiżjoni tal-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) tas-16 ta' Diċembru 2002, fil-kawza fl-ismijiet ta' **Maltacom p.l.c. v. Angelo Schembri**,¹³ u tgħid li f'dik il-kawża l-konvenut Schembri kien diġà nstab responsabbli ta' ħsara simili u li kien qabad u ħaffer mingħajr l-ebda permessi meħtieġa bil-liġi. Fid-dawl ta' dan tissottometti li l-Enemalta kienet konxja tal-mod laxk li bih Schembri kien jaħdem, u b'hekk l-Ewwel Qorti kellha wkoll issibha responsabbli abbażi ta' *culpa in eligendo*;

39. Fl-aħħar parti tal-appell inċidentali, il-GO mbagħad tirreferi għal xi provvedimenti mir-'Regolament dwar Liċenzji mill-Kunsilli Lokali għall-Ftuħ ta' Wiċċ ta' Triq' (L.S. 441.05) u r-'Regolamenti dwar Toroq Ġodda u Xogħlijiet f'Toroq' (L.S. 499.57), u tgħid li b'dawn ir-Regolamenti tal-aħħar hija "*l-persuna li tkun qed tikkommissjona x-xogħol*" li hija legalment obligata li ġġib il-permess. Tgħid li mill-provi jirriżulta mhux kontestat li l-Enemalta la applikat għall-permessi meħtieġa u wisq anqas ma nfurmat lill-GO bix-xogħlijiet. Torbot dan in-nuqqas mal-Artikolu 1033 tal-Kap. 16 tal-Ligijiet ta' Malta billi targumenta li l-Enemalta naqset ukoll milli twettaq

¹³ App. Ċiv. Nru. 1575/98/1PS.

dmir impost bil-liġi. Sa fejn imbagħad għandu x'jaqsam man-ness kawżali bejn dan in-nuqqas u l-ħsara mgarrba minnha, targumenta li kieku l-Enemalta onorat l-obbligu mpost fuqha bil-liġi u kisbet il-permess, il-ħidma kienet tkun regolata nkluż b'assigurazzjoni li tkopri x-xogħlijiet u l-ħidma kienet tiġi ppublikata b'tali mod li terzi li jistgħu jiġu affettwati bix-xogħlijiet ikunu jistgħu jikkawtelaw l-interessi tagħhom. F'dan ir-rigward issostni l-argumenti tagħha billi tagħmel referenza għal bosta sentenzi li fihom ġie enfasizzat l-importanza li jkun hemm permessi tat-tħaffir sabiex ma ssirx ħsara lit-terzi u tgħid li dan kollu kellu jwassal lill-Ewwel Qorti biex issib lill-Enemalta solidalment responsabbli flimkien mal-konvenut Angelo Schembri;

40. L-appellata Enemalta twieġeb għal dan kollu billi fost l-oħrajn targumenta li hija ma tista' qatt tinstab responsabbli għan-nuqqasijiet tal-appellant Schembri u dan abbażi ta' *culpa in vigilando*. Tgħid li meta wieħed jitkellem fuq ingaġġ ta' kuntrattur, wieħed irid iħares lejn l-Artikolu 1037 tal-Kap. 16 tal-Liġijiet ta' Malta li jirregola b'mod speċifiku u esklussiv ir-responsabbiltà ta' kummissjonant versu appaltatur. Targumenta li abbażi ta' dan l-artikolu, l-Enemalta setgħet tinstab biss responsabbli jekk ikun hemm *dolo* jew *culpa* fl-għażla jew fl-ingaġġ tal-kuntrattur. Tgħid li ġaladarba hija qabbdet kuntrattur ta' ħila u b'esperjenza twila f'dak il-qasam ta' xogħol allura hija ma kellha l-ebda dover li tara li dak ix-xogħol qed isir sew u kwalunkwe dannu soffert mill-

GO għandu jagħmel tajjeb għalih Schembri waħdu. Sa fejn imbagħad għandu x'jaqsam mal-argumenti tal-GO li l-Enemalta naqset milli tħares dmir impost fuqha bil-liġi u dan billi tapplika għall-permessi meħtieġa bil-liġi, l-Enemalta twieġeb li fl-ewwel lok għandu jiġi ppruvat in-ness kawżali bejn in-nuqqas tal-ksib tal-permessi u l-ikkaġunar tad-dannu. Tirreferi mbagħad għad-dokument tas-sejha fejn hemmhekk ġie mniżżel li kwalunkwe permess kellu jiksbu l-kuntrattur u dan għaliex f'dak iż-żmien kien loġikament impossibbli għall-Enemalta sabiex tagħmel ix-xogħol tal-kuntratturi. Il-kuntrattur fid-dokument tas-sejha kienet l-Enemalta u l-appellant huwa s-sub-appaltatur. Fil-konfront tal-kumpanija attrici, il-ħatra mogħtija minn Enemalta lil Schembri ma tnehhix ir-responsabbiltà bejn il-kontraenti ewlenin tal-appalt. Dwar l-'insistenzi' tal-GO li l-Enemalta tinstab responsabbli *in solidum* flimkien ma' Schembri, l-Enemalta twieġeb li skont l-Artikolu 1049(1) tal-Kap. 16 tal-Liġijiet ta' Malta, l-attrici kellha tipprova li l-ħsara saret mill-konvenuti dolożament u mhux kolpożament. Tinsisti li l-Enemalta la mxiet b'mod doluż u lanqas kolpuż u b'hekk m'għandhiex tinstab responsabbli *in solidum* flimkien ma' Schembri;

41. Meqjusa l-argumenti tal-partijiet *vis-a-vis* ir-raba' aggravju tal-appell prinċipali kif ukoll l-aggravju tal-appell inċidentali, il-Qorti tibda biex tgħid li ġaladarba l-konvenut Schembri kien qed iwettaq ix-xogħol fuq inkarigu tal-konvenuta Enemalta u rriżulta li dan ma wettaqx l-inkarigu

tiegħu b'mod prudenti u diliġenti, tant li kkawża l-ħsarat lamentati mill-attriċi, allura fuq hekk biss l-Ewwel Qorti kellha ssib lill-appellata Enemalta, solidalment responsabbli flimkien ma' Schembri u dan abbażi tal-Artikolu 1037 tal-Kap. 16 tal-Liġijiet ta' Malta. Dan qiegħed jingħad għaliex kif intqal minn dik il-Qorti fis-sentenza fil-kawża fl-ismijiet ta' **Awtorità għat-Trasport f'Malta v. Carmel Spiteri bin Emanuel u Carmel Spiteri**, deċiża fl-24 ta' Ġunju 2021:

“Il-Qrati applikaw il-prinċipju ta' responsabbiltà għall-culpa in eligendo, liema kuncett gie estiż fil-ġurisprudenza tagħna mhux biss għall-mument meta l-istess persuna tiġi ngaġġata, iżda ifisser ukoll li l-persuna li tinkariga persuna oħra li tagħmel xi xogħol, tibqa' hija responsabbli wkoll, jekk dik il-persuna li effettivament ħadmet taħt inkarigu tagħha tkun għamlet ix-xogħol b'negliġenza u nuqqas ta' ħila skont il-provvediment tal-liġi fuq ċitat. (Ara f'dan is-sens is-sentenza ta' din il-Qorti fil-kawża fl-ismijiet It-Tabib Joseph R. Grech v. Kummissarju tal-Pulizija, deċiża fl-1 ta' Marzu 1988, kif ukoll sentenza ta' din il-Qorti (Sede Inferjuri) fil-kawża fl-ismijiet Roberta Fenech Gauci v. Korporazzjoni dwar is- Servizz ta' l-Ilma et deċiża fil-5 ta' Marzu, 2010).¹⁴

42. Dan l-istess raġunament ġie wkoll applikat f'bosta sentenzi oħra ta' din il-Qorti, inkluż dawk fl-ismijiet ta' **Michael Balzan v. Lawrence Ciantar bħala Chairman għan-nom u in rappreżentanza tal-Korporazzjoni tal-Enemalta et.** deċiża fis-17 ta' Frar, 2006;¹⁵ **Dr. Tatiana Bonnici et. v. Nicholsons The Supermarket Ltd. et.** deċiża fit-28 ta' Frar, 2014;¹⁶ u **Mary Buttigieg v. John Polidano**, deċiża fis-27 ta' Mejju 2016;¹⁷

¹⁴ App. Ċiv. Nru. 1230/2010/1.

¹⁵ App. Ċiv. Nru. 668/1991/1.

¹⁶ App. Ċiv. Nru. 962/1998/1.

¹⁷ App. Ċiv. Nru. 622/1996/1.

43. Lil'hemm minn dan, il-Qorti ma tistax ma taqbilx ukoll mal-aggravju tal-GO li l-Ewwel Qorti kellha wkoll issib lill-appellata Enemalta responsabbli għad-danni u dan ukoll abbażi tal-fatt li mill-provi rriżulta li l-istess Enemalta naqset għal kollox milli b'xi mod jew ieħor tiżgura jew tal-anqas tivverifika jekk Schembri kienx qed iħares l-obbligi mposti fuqu minnha stess, u dan skont kif jirriżultaw mill-kuntratt Tender Ref. Nru: TD/T/4010/PC2/2011.¹⁸ Għalkemm l-Enemalta tipprova targumenta li ma kellha l-ebda dover li tagħmel dan, u li r-responsabbiltà tagħha setgħet biss tiġi eżaminata mill-lat ta' *culpa in eligendo*, din il-Qorti ma taqbilx u f'dan ir-rigward tagħmel referenza għas-sentenza fil-kawza fl-ismijiet ta' **Martin Bonello Cole v. Il-Kummissarju tal-Pulizija et.** deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili tat-3 ta' Ottubru 2003, u li fiha ntqal li l-amministrazzjoni pubblika nkluż l-entitajiet pubbliċi għandhom obbligu ta' vigilanza sabiex jaċċertaw li l-kuntrattur li jkunu qabbdu jkun qed jieħu dawk il-miżuri protettivi kollha għall-aħjar ħarsien tat-terzi, u li fin-nuqqas ta' dan għandhom jinżammu responsabbli tan-nuqqasijiet tagħhom. (Ara wkoll f'dan is-sens is-sentenzi fl-ismijiet ta' **Fiorino d'Oro Co. Ltd. v. Direttur tat-Toroq**, deċiża minn dik il-Qorti fis-17 ta' Frar 2006;¹⁹ u **Atlas Insurance Agency v. Enemalta Corporation et.** deċiża mill-Qorti tal-Appell (Inferjuri) fit-18 ta' Ottubru 2006²⁰);

¹⁸ Dok. PGA1 fol. 170 *et seq.*

¹⁹ App Ċiv. Nru. 1781/2001/1.

²⁰ App.Ċiv. Nru. 513/2002/1PS.

44. B'żieda ma' dan, f'dan il-każ, kif tgħid tajjeb ukoll il-GO, l-obbligu ta' viġilanza min-naħa tal-Enemalta jirriżulta wkoll mill-kuntratt stess li fuq is-saħħa tiegħu l-konvenut Schembri wettaq l-inkarigu li wassal għall-incident mertu ta' din it-tilwima. Dan mhux biss jirriżulta minn paragrafu 3(a) tal-ispeċifikazzjonijiet tekniċi li jgħidu b'mod car li *"[a]ll mechanical plant will be of such type, size and **of such method of working as the Enemalta Engineer or his representatives approves**"*,²¹ iżda wkoll minn klawsole 2(a) tal-istess speċifikazzjonijiet tekniċi u li jgħidu li l-permessi li kellu jgħib il-kuntrattur kellhom ikunu *"**to the satisfaction of the Engineer or his representative**"*,²²

45. F'dan il-każ, mill-provi rriżulta li fil-prattika l-klawsoli li għadhom kif qed jiġu msemmija, u partikolarment dik tal-aħħar dwar il-permessi kienu kif jingħad bl-Ingliż '*a dead letter*'. Kemm l-Inġinier Chris Bonniċi,²³ kif ukoll il-*'foreman'* Patrick Grixti²⁴ kkonfermaw li l-Enemalta qatt ma ndagat jekk il-kuntrattur ikunx ġab il-permessi meħtieġa jew le, aħseb u ara kemm qagħdet attenta u tara li l-permessi jkunu 'sodisfaċenti'!

²¹ Fol. 211.

²² Id.

²³ Ara traskrizzjoni tal-kontroeżami ta' Chris Bonniċi li sar waqt is-seduta tad-29 ta' Mejju 2017, (fol. 355-357).

²⁴ Ara traskrizzjoni tax-xhieda ta' Patrick Grixti, mogħtija waqt is-seduta tal-11 ta' April 2016, (fol. 164-168).

46. Fil-fehma tal-Qorti n-nuqqas ta' kontroll u proċess ta' verifikar min-naħa tal-uffiċjali tal-Enemalta ma jistax jiġi tollerat u dan speċjalment sa fejn għandu x'jaqsam mal-permessi meħtieġa bil-liġi. Irrispettivament mill-kwistjoni dwar min kellu jġib il-permess, l-Enemalta kellha f'kull każ tassigura li x-xogħlijiet li kienu qed isiru fuq struzzjonijiet tagħha jkunu koperti bil-permessi kollha meħtieġa mil-liġi, u mhux kif jgħid il-Malti, tiġi taqa' u tqum, jew inkella tfarfar ir-responsabbiltà tagħha fuq il-kuntrattur! Bħalma ntqal f'għadd ġmielu ta' sentenzi relatati ma' ħsarat bħal dawn, fosthom dik fl-ismijiet ta' ***Maltacom p.l.c. v. Carmel Vella Limited***, deċiża mill-Qorti tal-Appell (Inferjuri) fis-7 ta' Mejju, 2004,²⁵ ***“l-obbligu tal-applikazzjoni u tal-otteniment tal-permess mhux wieħed kapriċċjuż jew sempliciment burokratiku imma hu ta' essenza għall-eżekuzzjoni tax-xogħlijiet partikolari. Dan kemm biex tiġi evitata ħsara lill-proprjetà ta' terzi kif ukoll għall-inkolumità tal-persuni li jkunu qed jagħmlu xogħol riskjuż u ta' perikolu għalihom u għall-utenti tat-triq”***. (Ara wkoll f'dan l-istess sens is-sentenza fl-ismijiet ta' ***Maltacom p.l.c illum GO P.L.C v. Nicholas Grech*** deċiża mill-Qorti tal-Appell (Superjuri) fis-26 ta' Marzu, 2010);²⁶

47. Marbut sfiq ma' dak li għadu kif jintqal, il-ksib ta' permess għax-xogħlijiet bħal dawk ta' tħaffir fi triq huwa wkoll essenzjali sabiex il-ħidma tkun regolata u koperta bis-salvagwardji kollha li ħaseb għalihom il-

²⁵ App. Ċiv.Nru. 1132/2000/1PS.

²⁶ App. Ċiv. Nru. 358/2005/1PS.

leġiżlatur, fosthom li dawk ix-xogħlijiet ikunu koperti b'polza t'assigurazzjoni.²⁷ Bla dubju, l-għan wara din l-assigurazzjoni huwa li jiġi evitat kemm jista' jkun ir-riskju li l-persuna danneġjata ma tkunx tista' tiġi kkumpensata għall-ħsara li tkun ġarrbet u dan għaliex il-kuntrattur ma jkollux biżżejjed flus biex jagħmel tajjeb għal dik il-ħsara. Bil-kondotta laxka tagħha, l-Enemalta poġġiet lill-attriċi f'sitwazzjoni aktar vulnerabbli bħala kreditirici u b'hekk, din hija raġuni oħra għalfejn l-appellata Enemalta għandha tiġi misjuba responsabbli *in solidum* flimkien ma' Schembri. (Ara f'dan is-sens is-sentenza fl-ismijiet **Gwakkin sive Ġino Grech v. Annette Rizzo et.** deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-2 ta' Marzu, 2001,²⁸ u **Kevin Mifsud v. Sparkasse Bank Malta p.l.c. et** deċiża mill-Qorti tal-Appell (Inferjuri) fid-9 ta' Frar 2005²⁹).

48. Fil-fehma tal-Qorti, dawn il-konsiderazzjonijiet huma biżżejjed sabiex jintlaqghu kemm l-appell inċidentali kif ukoll ir-raba' aggravju tal-appell prinċipali, sa fejn Schembri qed jilmenta li f'kull każ, l-Ewwel Qorti ma kienx messha sabitu unikament responsabbli għad-danni mġarrba mill-attriċi;

49. Min-naħa l-oħra, il-Qorti però ma tistax taqbel mal-mod ta' kif Schembri qed jinterpreta klawwola 16 tal-kuntratt, u dan għaliex kif tgħid

²⁷ Ara Regolament 27(1)(ċ)(i) tal-L.S. 499.57, kif imdañħla fis-señħ permezz ta' A.L. 29 tal-2010.

²⁸ Ċit. Nru. 116/91GC.

²⁹ App. Ċiv. Nru. 637/2003/1PS.

sewwa l-Enemalta, dik il-klawsola ma tistax tinqara waħedha iżda fil-kuntest tal-klawsoli kollha fosthom il-klawsola bin-numru 19. Barra minn hekk, anke li kieku stess wieħed kellu joqgħod fuq l-interpretazzjoni mġebbda ta' Schembri, f'kull każ l-argumenti tiegħu mhumiex siewja u dan għar-raġunijiet li diġà ġew mogħtija f'paragrafi 25 sa 28 ta' din is-sentenza;

50. Fil-**ħames aggravju tal-appell prinċipali** l-appellant Schembri qiegħed imbagħad jargumenta li d-deċiżjoni tal-Ewwel Qorti hija *extra petita* għaliex bil-mod ta' kif ġew imniżżla t-talbiet fir-rikors maħluf, dik il-Qorti ma setgħetx tagħżel bejn min kien responsabbli għall-ħsarat ikkawżati lill-attriċi u b'hekk riedet ta' bilfors issib lill-konvenuti t-tnejn responsabbli *in solidum* jew inkella tiċħad it-talba għal kollox;

51. Fil-fehma tal-Qorti dan l-aggravju huwa fieragħ għall-aħħar u ma messux tressaq. Apparti li kif qalet tajjeb il-GO, l-ilment tal-appellant Schembri ma jaqax fil-vizzju tal-*extra petita*, għaliex id-deċiżjoni tal-Ewwel Qorti mhijjex imsejsa fuq kawżali li huma differenti minn dawk li ġew imqanqla mill-attriċi (ara f'dan is-sens is-sentenza fil-kawza fl-ismijiet ta' ***John Aquilina v. Giovanni Coleiro noe*** deċiża mill-Qorti tal-Appell fis-27 ta' Ġunju 1949),³⁰ f'kull każ il-Qorti tista' tilqa' t-talbiet b'mod

³⁰ Kollez. Vol. XXXIII.i.748.

parzjali. Dan l-aggravju qiegħed għalhekk jiġi miċħud u l-Qorti ser tkun qed tiegħu konsiderazzjoni ta' dan fil-kap tal-ispejjeż;

52. **Is-sitt aggravju tal-appell prinċipali** huwa mbagħad dwar il-*quantum* tad-danni reklamati mill-attriċi. Schembri jilmenta li l-GO naqset fid-dmir tagħha milli tnaqqas id-danni li ġew imġarrba minnha u dan għaliex filwaqt li għamlet numru ta' xogħlijiet konsistenti f'*civil works* sabiex tiġi rranġata l-ħsara sofferta mill-kumpanija Melita p.l.c, l-istess GO naqset milli tirreklama dawk l-ispejjeż mingħand il-Melita u minflok qed tippretendi li tali spejjeż għandu jagħmel tajjeb għalihom hu. Jilmenta wkoll li ma nġabu l-ebda provi dwar liema xogħlijiet kienu strettament neċessarji biex tissewwa l-ħsara tal-GO biss u jekk kienx raġonevolment possibbli li l-ħsara tiġi msewwija b'anqas spejjeż. Barra minn hekk jirreferi għall-fatt li minkejja li rriżulta li l-ħsara kkawżata minnu fil-'*cable*' tal-GO kienet biss ta' ftit centimetri, il-GO biddlet il-'*cable*' fit-tul ta' mitejn metru. B'rabta ma' dan, isemmi wkoll li l-Ewwel Qorti naqset milli tikkonsidra l-fatt li l-'*cable*' mibdul donnu kellu xi forma ta' utilità għall-attriċi, tant li ma ġiex mormi iżda meħud fl-'*istores*' tal-GO;

53. Fil-fehma tal-Qorti, dan l-aggravju huwa wkoll manifestament infondat. L-ewwel nett, u sa fejn l-appellant qed jilmenta li ma nġabux provi dwar liema xogħlijiet riparatorji kienu neċessarji u jekk kienx raġonevolment possibbli li l-ħsara tiġi msewwija b'anqas spejjeż, din il-

Qorti tibda biex tfakkar lill-appellant li tali prova kienet tmiss lilu u mhux lill-attriċi. Mill-atti jirriżulta li l-attriċi ressqet biżżejjed provi sabiex issostanzjat it-talba tagħha għad-danni fl-ammont ta' €16,056.26,³¹ u f'dak l-istadju kien jinkombi fuq l-appellant b'ħala konvenut biex jirribatti dawk il-provi bi provi oħra u mhux sempliċiment b'argumenti fis-sottomissjonijiet. Mill-provi jirriżulta li l-*'cable'* milqut mill-appellant ma setax jiġi mgannat u minħabba f'hekk kellu jinbidel tul iż-żewġ *'manholes'* numru 271 u 272, u dan skont ma jidher fi pjanta DOK PA1 f'fol.26.³² Barra minn hekk, u filwaqt li huwa minnu li mill-provi jirriżulta li l-*'cable'* li ġarrab il-ħsarat ittieħed lura fl-*'istores'* tal-GO, ix-xhud Joseph Farrugia li huwa *'Technical Executive'* tal-GO xehed bil-ġurament tiegħu li dak il-*'cable'* ma seta' jintuża mkien aktar.³³ Ġie spjegat ukoll li dak il-*'cable'* ittieħed fl-*'istores'* tal-GO b'ħala parti minn proċedura ġenerali u nterna li kien hemm fis-seħħ bejn il-GO u l-kuntrattur Trenovar.³⁴ Fuq kollox, il-konvenuti, inkluż l-appellant ma ressqu l-ebda prova tal-valur monetarju jew l-utilità li seta' kien baqagħlu dak il-*'cable'* danneġjat, u b'hekk il-Qorti hija tal-fehma li l-Ewwel Qorti għamlet sew li ma ħaditx dan il-fattur inkonsiderazzjoni. Fl-aħħar nett u sa fejn għandu x'jaqsam mal-ilment li l-

³¹ Ara fost l-oħrajn: (i) l-affidavit ta' Simone Wightman, (Dok. F, fol.9); (ii) l-affidavit ta' Silvan Montesin, (Dok SM, fol 19); (iii) l-affidavit ta' Pierre Debrincat, (fol. 50), (iv) ix-xhieda ta' Victor Busuttil in rappreżentanza ta' Trenovar Limited, mogħtija waqt is-seduta tad-9 ta' Ġunju 2015; (v) ix-xhieda ta' Noreen Xuereb in rappreżentanza tal-kumpanija Rennel Co. Limited, mogħtija waqt is-seduta tal-21 ta' Ottubru 2015, (fol. 111); u (vi) ix-xhieda ta' Paul Scicluna in rappreżentanza tad-Dipartiment tal-VAT, mogħtija waqt is-seduta tal-21 ta' Ottubru 2015, (fol. 113).

³² Ara affidavit ta' Silvan Montesin, DOK SM, fol. 19.

³³ Ara kontroezami ta' Joseph Farrugia, li sar waqt is-seduta tad-29 ta' Ottubru 2016, fol. 243.

³⁴ Ara x-xhieda mogħtija minn Victor Busuttil in rappreżentanza tal-kumpanija Trenovar, mogħtija waqt is-seduta tas-6 ta' Frar 2017, fol. 298.

GO ma fittxitx lill-Melita għal sehem mill-ispejjeż, din il-Qorti taqbel ukoll mal-Ewwel Qorti li x-xogħlijiet imsemmija mill-appellant kellhom jitħallsu mill-GO u mhux mill-Melita, u dan għaliex fl-aħħar mill-aħħar l-infrastruttura mertu tad-danni mfittxija minn GO hija propjetà tal-GO stess u mhux tal-Melita. Kif qalet tajjeb l-Ewwel Qorti, il-Melita kienet sempliciment tikri mingħand il-GO wieħed mid-*'duct routes'* sabiex tgħaddi l-*'cable'* tagħha, li dan tal-aħħar kien l-unika propjetà tal-Melita li ġarrab il-ħsara. Mill-atti jirriżulta li tali *'cable'* propjetà tal-Melita ġie mibdul fuq spejjeż tal-Melita u mill-ħaddiema tal-Melita stess, u b'hekk il-GO ma ħarġet l-ebda spejjeż biex tiġi rranġata l-infrastruttura tal-Melita.³⁵ Is-sitt aggravju qiegħed għalhekk jiġi miċħud għal kollox.

54. Jifdal biss l-**aħħar aggravju tal-appell prinċipali** u li huwa dwar il-kap tal-ispejjeż. F'dan l-aggravju Schembri jgħid li l-GO kellha tiġi kkundannata biex tagħmel tajjeb għall-parti mill-ispejjeż tal-kawża u dan għaliex kellu jirriżulta li kkontribwixxiet għall-ħsara mgarrba minnha stess. Fid-dawl ta' dan jargumenta li l-Ewwel Qorti ma kelliex tikkundannah biex jagħmel tajjeb għall-ispejjeż tal-GO;

55. Għaladarba t-tieni aggravju tal-appell prinċipali ġie miċħud u din il-Qorti kkonfermat li l-GO m'għandha x'tahti xejn għall-ħsara li ġarrbet, dan

³⁵ Ara x-xhieda li ġiet mogħtija mill-Inġinier tal-Melita, Roderick Cassar waqt is-seduta tas-6 ta' Frar 2017, fol. 276 sa 283. Ara wkoll ix-xhieda tal-*'Principal Technical Officer'* tal-GO, Edward Haber, mogħtija waqt is-seduta tad-29 ta' Ottubru 2016, fol. 261.

l-aggravju ma jistax jiġi milqugħ fuq ir-raġunijiet li ġew mogħtija minn Schembri. Madankollu, il-Qorti ser tkun qiegħda xorta waħda tvarja l-kap tal-ispejjeż u dan fid-dawl tal-fatt li b'din is-sentenza l-Qorti ser tkun qed tirriforma s-sentenza tal-Ewwel Qorti u ssib lill-Enemalta solidalment responsabbli flimkien mal-konvenut;

56. Fl-aħħar nett, u sa fejn għandu x'jaqsam mat-talba tal-GO sabiex tapplika l-provvediment tal-Artikolu 223(4) tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta fil-konfront tal-appellant Schembri, din il-Qorti għalkemm mhijiex ser tkun qed tilqa' din it-talba għaliex qed tilqa' parzjalment ir-raba' aggravju, min-naħa l-oħra, peress li l-maġġoranza tal-aggravji tal-appell prinċipali ġew ilkoll miċħuda u kien hemm xi wħud minnhom li lanqas messhom tqajmu, il-Qorti ser tkun qed taħseb għal dan billi tikkundanna lil Schembri biex jagħmel tajjeb għall-maġġoranza assoluta tal-ispejjeż ġudizzjarji li huma marbuta mal-appell prinċipali;

Decide

Għal dawn ir-raġunijiet, din il-Qorti taqta' u tiddeċiedi billi tilqa' l-appell incidental tal-kumpanija attriċi, kif ukoll tilqa' limitament l-appell tal-konvenut Schembri u dan sakemm kompatibbli ma' din is-sentenza.

Il-Qorti qiegħda b'hekk tirriforma s-sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-21 ta' Frar, 2018 fil-kawża fl-ismijiet premissi, u dan billi:

- (i) Tiċġad l-eċċezzjonijiet kollha tal-konvenuta Enemalta p.l.c.;
- (ii) Tilqa' l-ewwel talba tal-kumpanija attriċi u tiddikjara lill-konvenuti responsabbli *in solidum* għall-ħsarat ikkawżati lill-infrastruttura tas-soċjetà attriċi kif aktar 'il fuq spjegat;
- (iii) Tikkundanna lill-konvenuti *in solidum* sabiex iħallsu lis-soċjetà attriċi d-danni fis-somma ta' sittax-il elf u sitta u ħamsin ewro, u sitta u għoxrin ċenteżmu (€16,056.26) in konnessjoni mal-ħsarat fuq imsemmija, u dan bl-imgħax mid-data tal-4 ta' Frar 2014;

Mill-bqija, tikkonferma s-sentenza tal-Ewwel Qorti, għajr għall-kap tal-ispejjeż, li għandhom jiġu mħallsa bil-mod li ġej:

- (i) L-ispejjeż ġudizzjarji kollha marbuta mal-proċeduri tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili kif ukoll dawk marbuta mal-ittra uffiċjali bin-numru 265/14 għandhom jitħallsu mill-konvenuti *in solidum*;
- (ii) L-ispejjeż marbuta mal-appell incidentali tal-GO għandhom jitħallsu kollha mill-konvenuta Enemalta p.l.c.; u

(iii) I-ispejjeż marbuta mal-appell prinċipali tal-konvenut Schembri għandhom jitħallsu fis-sehem ta' 15% mill-Enemalta p.l.c, filwaqt li s-sehem rimanenti għandu jitħallas mill-konvenut Schembri;

Mark Chetcuti
Prim Imħallef

Joseph R. Micallef
Imħallef

Tonio Mallia
Imħallef

Deputat Reġistratur
rm